

Nina Seppälä

**KEHOTUNNEKASVATUS
VARHAISKASVATUKSESSA**
kehotunnekasvatustoimintakortit
varhaiskasvattajille

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Nina Seppälä
Työn nimi	Kehotunnekasvatus varhaiskasvatuksessa. Kehotunnekasvatus-toimintakortit varhaiskasvattajille
Toimeksiantaja	Yksityinen varhaiskasvatuspalveluiden tuottaja
Vuosi	2023
Sivut	31 sivua, liitteitä 21 sivua
Työn ohjaaja(t)	Ann-Mari Sippu

TIIVISTELMÄ

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli luoda toimiva työväline kehotunnekasvatuksen toteuttamiseen. Opinnäytetyö sai alkunsa työn tilaajana toimivan yksityisen varhaiskasvatuspalveluiden tuottajan toiveesta saada valmista materiaalia kehotunnekasvatuksen toteuttamiseen. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi kehotunnekasvatustoimintakortit varhaiskasvattajille.

Opinnäytetyön sekä opinnäytetyön tuotoksen kehittelyssä ja toteutuksessa käytetty tieto ja materiaali on pääosin kirjastoista sekä internetlähteistä saatavaa aineistoa. Näiden lisäksi opinnäytetyössä on hyödynnetty tilaajana toimineen yksityisen päiväkodin varhaiskasvattajille järjestettyä alkukartoituskyselyä koskien kehotunnekasvatusta heidän yksiköissään.

Kehotunnekasvatus on nykyaikainen ja asiasisällöltään kuvaavampi termi pienten lasten seksuaalikasvatukselle. Kehotunnekasvatus tarjoaa lapsille tietoa ja ymmärrystä kehostaan sekä taitoja suojata ja kohdella omaa sekä muiden kehoja kunnioittavasti. Kehotunnekasvatuksen kautta lapsi opettelee tunne- ja turvataitoja, kehon tuntemuksia, tunteiden hallintaa ja niiden näyttämistä.

Opinnäytetyön lopullisena tuotoksena syntyi uudenlainen työväline varhaiskasvattajille kehotunnekasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tuotoksena on kehitelty ja toteutettu kehotunnekasvatustoimintakortit, joiden tavoitteena on tukea varhaiskasvattajia heidän työssään. Tilaajan toiveesta toimintakorteissa on otettu huomioon myös vanhempien osallisuus ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. Tämä näkyy toimintakortteihin suunniteltujen kotitehtävien kautta. Niiden tarkoitus on murtaa haastetta ottaa lapsen seksuaalisuus ja kehoon liittyvät asiat puheeksi vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä, sekä tukea vanhemmuutta ja saada kehotunnekasvatuksen aiheet tutuiksi myös kotona.

Tilaajana toimineen yksityisen päiväkodin varhaiskasvattajille järjestetyn alkukartoituskyselyn sekä tilaajan kanssa käydyn keskustelun pohjalta voidaan todeta opinnäytetyön tuotoksen olevan tarpeellinen ja toivottu työväline kehotunnekasvatukseen varhaiskasvatuksessa.

Asiasanat: kehotunnekasvatus, varhaiskasvatus, seksuaalikasvatus

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Nina Seppälä
Thesis title	Sexual education in early childhood education, sexual education cards for early childhood educators
Commissioned by	Private early childhood education service provider
Time	2023
Pages	31 pages, 21 pages of appendices
Supervisor	Ann-Mari Sippu

ABSTRACT

The objective of this functional thesis was to create new working material for early childhood educators. The subject is sexual education in early childhood education. The product of the thesis is sexual education cards for early childhood educators. The commissioner, a service provider of private early childhood education, wanted that the children's parents and cooperation with families have also been taken into account in the thesis. This is done by the homework on the cards.

Kehotunnekasvatus is still quite a new term in the Finnish language, it means a little child's sexual education. The aim of a little child's sexual education is that child learns emotional and safety skills, body sensations, managing emotions and showing them. The little child's sexual education is the adult's responsibility.

With this thesis early childhood educators can see what all is involved in a little child's sexual education. With the product of this thesis, they can give the child the sexual education according to the age of children. According to the commissioner of thesis, this functional thesis was a necessary and desired working material for sexual education in their daycare centres.

Keywords: sexual education, early childhood education, emotional skills

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VARHAISKASVATUS.....	6
3	VARHAISKASVATUSIKÄISEN LAPSEN SEKSUAALINEN KEHITYS.....	7
3.1	Seksuaalisuuden portaat -malli.....	9
3.1.1	Ensimmäinen porras: Olen ihana!.....	9
3.1.2	Toinen porras: Tykkäyskaveri.....	10
3.1.3	Kolmas porras: Vanhemman ihailu.....	11
3.2	Aikuisen rooli lapsen seksuaalikehityksessä.....	13
4	KEHOTUNNEKASVATUS.....	14
4.1	Kehotunnekasvatus varhaiskasvatuksessa.....	15
4.1.1	Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö.....	17
4.1.2	Kehotunnekasvatus opinnäytetyön tilanneessa yksityisessä varhaiskasvatusyksikössä.....	19
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	20
5.1	Opinnäytetyön eettisyys.....	21
5.2	Kestävä kehitys.....	21
5.3	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	22
5.4	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä.....	23
5.5	Opinnäytetyön osallistujat ja hyödynsaajat.....	24
5.6	Itsearviointi, jatkokehitysidea.....	24
6	KEHOTUNNEKASVATUSTOIMINTAKORTIT.....	26
7	POHDINTA.....	27
	LÄHTEET.....	29

LIITTEET

Liite 1. Alkukartoituskysely varhaiskasvattajille

Liite 2. Kehotunnekasvatustoimintakorttien alkusanat

Liite 3. Kehotunnekasvatustoimintakortit

Liite 4. Kehotunnekasvatustoimintakorttien oheismateriaalia

1 JOHDANTO

Opinnäytetyönäni suunnittelin ja toteutin uuden kehotunnekasvatuksen työvälineen varhaiskasvattajien käyttöön. Opinnäytetyöni tuotoksena kehitellyt kehotunnekasvatustoimintakortit on luotu varhaiskasvattajille tukemaan heidän työtään kehotunnekasvatuksessa. Opinnäytetyöni tilaajana on yksityinen varhaiskasvatuspalveluiden tuottaja. Opinnäytetyöni kohdistuu kyseisen palveluntuottajan kahteen varhaiskasvatusyksikköön.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyneiden kehotunnekasvatustoimintakorttien tarkoituksena on tukea varhaiskasvattajien työtä kehotunnekasvatuksessa juuri siihen suunnitellulla ja luodulla valmiilla materiaalilla. Toimintakorttien tarkoituksena ja tavoitteena on varhaiskasvattajien työn tukemisen lisäksi tukea lasten kehotunnetaitojen harjoittelua ja kehitystä. Tilaajan toiveesta toimintakorteissa on otettu huomioon myös vanhempien osallisuus ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. Tämä näkyy kehotunnekasvatustoimintakorteissa perheille annettavien kotitehtävien muodossa. Kotitehtävien tarkoitus on saada aiheet tutuksi myös kotona, ja perheet keskustelemaan lasten kanssa kehotunnekasvatuksesta avoimemmin.

Useamman vuoden varhaiskasvatuksessa työskennelleenä koin, että kehotunnekasvatusta pidetään haasteellisena aiheena käsitellä lasten kanssa, eikä siihen ollut vielä kehitelty työtä helpottavaa menetelmää. *Kehotunnekasvatus* terminä tuntuu olevan yhä melko vieras varhaiskasvatuksen kentällä, jonka vuoksi halusin tehdä opinnäytetyöni tästä aiheesta. Opinnäytetyön tilaaja oli kiinnostunut tästä aiheesta, ja työväline kehotunnekasvatukseen oli erittäin toivottu heidän varhaiskasvatusyksiköissään.

Kehotunnekasvatuksella tarkoitetaan pienten lasten seksuaali- ja turvataitokasvatusta, joka sisältää ikätasoista tietoa kehosta, tunteista ja oikeuksista (Mitä on kehotunnekasvatus s.a.). Suunnitelmallisen ja laadukkaan kehotunnekasvatuksen tarkoituksena on, että lapset oppivat arvostamaan omaa kehoaan ja luottamaan siihen. Kehotunnekasvatus on avain asemassa lapsen kehoitsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiselle. (Keränen 2022, 2.) Jo

vuonna 2013–2014 Väestöliiton tekemässä tutkimuksessa *Pusuhippaa, lääkä-rileikkejä ja haikaravauvoja* on todettu, että lasten seksuaalikasvatus tulee aloittaa jo varhaiskasvatusiässä. Tutkimus lasten seksuaalikasvatuksesta toteutettiin sekä vanhemmille että varhaiskasvattajille. Molemmat vastaaja ryhmittymistä olivat sitä mieltä, että kouluiässä aloitettu lasten seksuaalikasvatus on liian myöhäistä, sillä varhaislapsuudessa opitut asenteet sekä tapa suhtautua seksuaalisuutta koskeviin asioihin juurtuvat hyvin syvälle. Pienen lapsen seksuaalisuutta, siihen liittyvää kehitystä ja kasvua, ei tule verrata aikuisten seksuaalisuuteen, sillä niiden tarpeet ovat sisällöltään täysin erilaiset. (Pusuhippaa, lääkä-rileikkejä ja haikaravauvoja -tutkimus s.a.) Varhaiskasvatusikäisellä lapsella on omat seksuaalisuuden kehitysvaiheet, omat seksuaalisuuden portaansa. Terveystieteiden tutkimuskeskus & lastenpsykiatri Cacciatoren kehittämää lasten seksuaalisuuden kehitystä kuvaavaa Seksuaalisuuden portaat -mallia käsitellään opinnäytetyön luvussa kolme. (Cacciatore ym. 2016, 120.)

Työstin ja kokosin opinnäytetyöni hankkimalla tietoa eri tietolähteistä. Käytin työssäni kirjastoista saatavaa aineistoa, jonka lisäksi hyödynsin myös internet-lähteitä muun muassa Väestöliiton sivuilta saatavaa tutkimustietoa sekä yliopistotasoisia lopputöitä. Kehotunnekasvatus -käsitettä on viime vuosina alettu käyttää yhä enemmän, jonka vuoksi tietoa löytyi paremmin internet-lähteistä.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on suomalaisen kasvatustieteiden ja koulutusjärjestelmän perusta. Varhaiskasvatus on kokonaisuus, joka muodostuu lapsen suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta hoidosta, kasvatuksesta sekä opetuksesta. Varhaiskasvatus on 0–6-vuotiaille lapsille suunnattua pedagogiikkaan perustuvaa toimintaa. (Mitä on varhaiskasvatus s.a.) Varhaiskasvatus tulee taata yhdenvertaisesti jokaiselle, riippumatta kielellisestä, kulttuurisesta, uskonnollisesta tai katso-muksellisesta taustasta (Varhaiskasvatustiede 540/2018 § 3). Varhaiskasvatus on perheille vapaaehtoinen palvelu, täten jokaisen lapsen huoltajat päättävät itse, osallistuuko heidän lapsensa varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat perhepäivähoito, päiväkotitoiminta sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että varhaiskasvatusta

on saatavissa lasten ja perheiden tarpeen mukaan. (Varhaiskasvatuspalvelut s.a.)

Varhaiskasvatuksen yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja seurannasta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Varhaiskasvatusta säätelee varhaiskasvatuslaki 540/2018 ja sen järjestämistä ohjataan valtakunnallisilla varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla. Valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta jokainen kunta laatii paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Päiväkodit sekä perhepäivähoito ovat velvollisia tekemään jokaiselle lapselle oman varhaiskasvatussuunnitelman. Suunnitelmaan kirjataan yksilöllisesti lapsen kehitystä ja oppimista sekä hyvinvointia tukevat tavoitteet ja toimet sekä näiden lisäksi mahdollinen tuen tarve. (Varhaiskasvatuspalvelut s.a.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena ja tehtävänä on edistää sekä tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja lapsen oppimista. Tämä tulee toteutua lapselle turvallisessa, oppimista edistävässä, terveellisessä ja kehittävässä varhaiskasvatusympäristössä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle myönteiset oppimiskokemukset, jotka toteuttavat lapsen leikkiin, liikkumiseen ja taiteisiin perustuvaa pedagogista toimintaa. Tämän lisäksi tärkeä osa varhaiskasvatuksen tavoitteita on lasten vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittäminen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 3.)

Varhaiskasvatuksen tulee toimia yhdessä lapsen sekä lapsen huoltajien kanssa lapsen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi. Tämän lisäksi varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tulee tukea lapsen huoltajaa kasvatustyössä sekä tukea lapsen osallisuutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksessa tulee turvata lasta ja perhettä kunnioittava toimintatapa sekä mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 3.)

3 VARHAISKASVATUSIKÄISEN LAPSEN SEKSUAALINEN KEHITYS

Jokaisen lapsen seksuaalinen kehitys on yksilöllistä ja vaihteittain etenevää. Kehitykseen vaikuttaa lapsen omat kehitysaikataulut sekä lapsen ympäristö ja kokemukset. (Cacciatore ym. 2016, 120.) Lapsen seksuaalisuus näyttäytyy

uteliaana ja tutkivana ihmettelynä omaa sekä toisten kehoa kohtaan. Lapsen seksuaaliseen kehitykseen kuuluu muun muassa omien oikeuksien sekä turva- ja tunnetaitojen opettelua, ihastumista ja omaan kehoon tutustumista. (Lapsen seksuaalinen kehitys s.a.)

Varhaiskasvatusikäisen lapsen seksuaalisuus on omaan kehoon tutustumista, kosketuksen vastaanottamista sekä toisten että itsensä koskettelua. Lapsen tunteet vaihtelevat laajalti aina ilon ja kiukun välillä. Samalla lapsi oppii havaitsemaan, miten aikuinen vastaa ja reagoi hänen tunteisiinsa. 1–6-vuoden iässä lapsi opettelee sukupuolten eroja, hän tutustuu sukupuolielimiin ja niiden eroihin. Osa lapsen normaalia seksuaalikehitystä on tutkia omaa sekä muiden kehoa. (0–1-vuotiaan seksuaalisuus s.a.; 2–3-vuotiaan seksuaalisuus s.a.; 4–5-vuotiaan seksuaalisuus s.a.)

Tärkeä osa varhaiskasvatusikäisen lapsen seksuaalista kehitystä on tunne- ja turvataitojen opettelu. Lapsi harjoittelee nimeämään ja tunnistamaan erilaisia tunnetiloja. Aikuisen tuella hän opettelee hallitsemaan omia tunteita sekä sanoittamaan tuntemuksiaan. Tässä iässä tunteen purkaukset ovat tavanomaisia ja lapsi saattaa osoittaa tunteitaan muun muassa lyönteinä, suukkoina ja halauksina. Lapsi harjoittelee aikuisen tukemana, millainen toiminta on hyväksyttävää.

Varhaiskasvatusikäinen lapsi alkaa ymmärtää itsemääräämisoikeuttaan omasta kehostaan. Hän alkaa hahmottaa millainen kosketus tuntuu hyvältä ja mistä hän ei pidä. Lapselle turvaa tuo oma tärkeä lelu, läheiset ihmiset tai oman kehon koskettelu – unnutus. Vaikka lapsi alkaa tässä iässä jo itsenäistyä ja sosialisoitua, voi vanhemmasta eroaminen olla silti vaikeaa esimerkiksi päiväkotipäivän ajaksi. (0–1-vuotiaan seksuaalisuus s.a.; 2–3-vuotiaan seksuaalisuus s.a.)

Lapsen lähestyessä kuudetta ikävuotta on tavanomaista, että lapsi vertaa itseään toisiin. Hän kuitenkin hyväksyy oman kehonsa ja ymmärtää kehon muuttuvan hänen kasvaessaan. Tyypillisesti tässä iässä lapsi pohtii kehonsa toimivuutta ja mihin kaikkeen sen eri osia tarvitaan. Lapsi alkaa huomata myös muiden ihmisten tunteita ja kokee ensimmäiset ihastumisen tunteensa. Tunteiden kokeminen on voimakasta, ja lapsi saattaa kokea mustasukkaisuutta

hänelle tärkeistä aikuisista tai kavereista. (4–5-vuotiaan seksuaalisuus s.a.; 6-vuotiaan seksuaalisuus s.a.)

3.1 Seksuaalisuuden portaat -malli

Terveystieteiden erikoisosaaja, kättilö Erja Korteniemi-Poikela on yhdessä lastenpsykiatri Raisa Cacciatoren kanssa kehittänyt Seksuaalisuuden portaat -mallin, joka kuvastaa lapsen ja nuoren ikätyypilliset seksuaalisuuden kehitysvaiheet. Seksuaalikasvatusmalli, seksuaalisuuden portaat, etenee nimensä mukaan portaittain. Malli käsittelee yhteensä 11 kehitysporrasta syntymästä aikuisuuteen, jotka kuvaavat lapsen kehitystasoa ja kypsyttää. Jokainen näistä kehitysportaista on tärkeä osa lapsen seksuaalista kehitystä. Tässä opinnäytetyössäni keskityn varhaiskasvatusikäisten lasten seksuaalisuuden kehitysportaiden kuvaamiseen. Tämän ikäinen lapsi käy läpi kehitysvaiheittain 3 ensimmäistä seksuaalisuuden kehitysporrasta ennen kouluikää. (Cacciatore ym. 2016, 120.)

3.1.1 Ensimmäinen porras: Olen ihana!

Seksuaalisuuden kehityksen ensimmäinen porras ilmenee 0–4-vuotiailla lapsilla. Ensimmäisessä kehitysportaassa olennaisinta on lapsen tarve saada turvaa, läheisyyttä ja hellyyttä varhaisissa kiintymyssuhteissaan. Jo vastasyntynyt lapsi alkaa kehittyä seksuaalisesti aistiensa kautta. Pieni lapsi aistii läheisyyden, kosketuksen ja hoivan, jolla on suuri merkitys lapsen kehitykselle sekä kehoitsetunnolle. Varhaisella vuorovaikutuksella, turvallisella kosketuksella sekä huolenpidolla on erityisen tärkeä asema lapsen kehityksessä. Positiivisella vuorovaikutuksella, katsein, elein ja ilmein, aikuinen viestittää lapselle, että hän on tärkeä. Lempeä ja rakkaudellinen vuorovaikutus vahvistaa lapsen rohkeutta rakastaa itseään ja luottaa itseensä. Varhaisten vuorovaikutussuhteiden kautta lapsi alkaa rakentaa käsitystään turvallisesta kosketuksesta ja läheisyydestä. Turvalliset vuorovaikutussuhteet lapsuudessa auttavat lasta luomaan läheisiä ihmissuhteita koko elämän ajan. (Cacciatore ym. 2016, 120–121.)

Ensimmäiseen kehitysportaaseen kuuluu olennaisesti omaan sekä muiden kehoon tutustuminen. Kehoon tutustuminen alkaa jo pienellä vauvalla sormien ja varpaiden tutkimisella, siitä lapsi etenee kasvaessaan kehoon tutustumisessa

eteenpäin kehitystasonsa mukaisesti. Usein lapsi löytää jo hyvin varhain myös omat sukupuolielimet ja alkaa tutustua niihin kosketellen itseään. Tämä osa seksuaalisuuden kehittymistä on täysin luonnollista. Sukupuolielinten kosketelu tuo lapselle mielihyvää, lohtua ja turvaa. Pienille lapsille tavanomaista on peilailta itseään ja ihastella omaa kehoaan. Pieni lapsi on ylpeä kehonsa jokaisesta osasta ja hyväksyy itsensä sellaisenaan kuin on. Aikuisten tulisi tukea ja vahvistaa lapsen arvokasta kokemusta itsestään. (Cacciatore ym. 2016, 120–121.)

Kun lapsi kasvaa ja kehittyy alkaa häntä kiinnostaa oman kehon ja sukupuolen lisäksi myös muiden kehot. Pienille lapsille tyypillistä onkin vertailla ja tutkia toisten ihmisten kehoja. Usein tämä ilmenee leikin kautta tai esimerkiksi perheen kanssa saunoessa. Pieni lapsi on luonnostaan tiedonhaluinen ja suhtautuu avoimesti ja innokkaasti kaikkeen mikä liittyy kehoihin ja tämän ikäisen seksuaalisuuteen. Samalla kun lapsi tutustuu omaan kehoon ja opettelee kehonosien nimiä, opettelee hän myös tärkeitä sääntöjä mikä on sopivaa ja mikä ei. Lapsen kasvaessa myös oman kehon haltuunotto ja itsehallinta kasvavat aikuisen antaman tuen kautta. Lapselle puhutaan asioista ikätasoisesti käyttäen kehonosien oikeita nimiä. Jo pienelle lapselle tulee opettaa, kuinka toista saa koskea ja kuinka itse saa koskea muita. Näin lapsi oppii kunnioittamaan sekä omaa että muiden koskemattomuutta. (Cacciatore ym. 2016, 120–122.)

3.1.2 Toinen porras: Tykkäyskaveri

Toinen kehitysporras seksuaalisuuden kehityksessä ilmenee 2–8-vuotiaalla lapsella. Tähän ikään mennessä lapsi on oppinut arvostamaan itseään ja omaa kehoaan, lapsi kokee olevansa arvokas ja rakastettu. Tykkäyskaveriportaalla lapsi haluaa jakaa tietoaan muille ja kokee, että muutkin ovat rakastettavia ja ihania hänen itsensä lisäksi. Lapsi kaipaa edelleen hellyyttä ja ihaile osakseen, mutta haluaa myös osoittaa niitä muille. (Cacciatore ym. 2016, 123.)

Tykkäyskaveriportaalla lapselle ajankohtaiseksi tulee tykkääminen. Tykkäämisen kohteina on yleisesti ottaen toiset ihmiset, mutta niiden lisäksi tavanomaisia tykkäämisen kohteita lapsilla ovat esimerkiksi pehmolelu, lempiväri tai lemmikkieläin. Lasten tykkäyskaveruudesta puhuttaessa kyse ei ole aikuisten

ihastumiseen verrattavissa olevasta tunteesta, vaan kyse on lämpimistä hellyyden ja tykkäämisen tunteista lapsen tasoisesti. Lapsen ollessa tykkäyskaveri-portaalla tunteet ovat vilpittömiä ja hyväntahtoisia. Lapsen kokemus siitä, että toiset tykkäävät hänestä, saa lapsen viihtymään toisten seurassa. (Cacciatore ym. 2016, 123.)

Tässä kehitysportaassa lapsi opettelee ystävyyden, yksityisyyden ja rajojen merkitystä. Lapsi saattaa puheissaan asettaa kaverit tykkäämisjärjestykseen tai kertoa, ketkä ovat hänen mielekkäimmät kaverinsa. Koska lapsen tykkääminen ei ole verrattavissa aikuisten ihastumiseen, ei tässä kehitysvaiheessa lapselle ole vielä suurta merkitystä, mitä sukupuolta tykkäyskaveri on, vaikka sukupuolten erilaisuus muutoin kiinnostaakin. Toisella kehitysportaalla lapsi harjoittelee tunteidensa osoittamista toista kohtaan. Aikuisen vastuulla on ohjata ja opettaa lasta näyttämään tunteensa niin, että se tuntuu mukavalta myös toisesta osapuolesta. Aikuisen tehtävä on valistaa lasta jokaisen oikeudesta omaa kehoaan ja tunteitaan kohtaan. Jokaisella ihmisellä on omat tunteet ja rajat, joita toinen ei saa ylittää. (Cacciatore ym. 2016, 123–124.)

Hellyyden, tykkäämisen ja läheisyyden osoittamisessa on runsaasti eroja eri perheiden, kulttuurien sekä yksilöiden välillä. Näistä tavoista ja säännöistä on tärkeä puhua avoimesti myös lapselle, kun opetellaan kuinka tunteita on sopeva näyttää. Tunteista tulisi puhua lapsen kanssa avoimesti, sillä lapsi oppii jo hyvin varhain, onko tunteista puhuminen hyväksyttävää ja onko omien aitojen tunteiden näyttäminen sallittua. Tunteista ja tykkäämisestä puhuttaessa lapsi oppii säätelemään tunteitaan ja sanoittamaan sekä nimeämään niitä. Aikuisen tulee vahvistaa ja tukea lapsen tykkäämisen tunteita, sillä samalla he vahvistavat lapsen omaa itsetuntoa ja tunnekehitystä. (Cacciatore ym. 2016, 123–124.)

3.1.3 Kolmas porras: Vanhemman ihailu

Seksuaalisuuden kehityksen kolmas porras ilmenee 3–9-vuotiailla lapsilla. Tämän ikäisellä lapsella on suunnaton määrä rakkautta, jota hän tahtoo jakaa ympärillään oleville ihmisille, leluille, eläimille sekä muille lapselle tärkeille asioille. Tällä kehitysportaalla lapsi etsii rakkaudelleen turvallista ja erityistä kohdetta, jolle osoittaa tykkäämistään. Usein kohteeksi valikoituu oma vanhempi,

tai muu lapselle erityisen läheinen ihminen. Lapsi pitää ihailun kohdettaan ihailtavan upeana ja turvallisena aikuisena. Yleisimmin lapsi osoittaa tunteitansa hellyytenä ja haluna olla koko ajan läsnä. Ihailullaan lapsi tavoittelee rakkauden tunnetta, tätä ei kuitenkaan tule sekoittaa aikuisten kaltaiseen rakkaussuhteeseen. (Cacciatore ym. 2016, 125–126.)

Rakkauden tunteita käsittelevä lapsi saattaa usein olla myös mustasukkainen omasta ihailun kohteestaan. Lapsen mustasukkaisuus ilmenee siten, ettei lapsi siedä muiden välisiä hellyydenosoituksia. Lapsen rakkauden kohteen ollessa toinen vanhemmista, ei lapsi pysty käsittelemään vanhempien välistä hellyyttä, vaan pyrkii itse olemaan rakkauden keskipiste. Lapselle tyypillistä toimintaa on esiintyä ihailun ja rakkauden kohteelleen ja hakea häneltä läheisyyttä muun muassa halitellen ja sylitellen. Lapsi kokee rakkauden tunteen voimakkaana ja on täysin omistautunut rakastamalleen henkilölle. Lapsen rakkauden kohteena olevan aikuisen tehtävänä on olla tämän suuren rakkauden arvoinen. (3. seksuaalisuuden porras: Vanhempien ihailu 2018.)

Aikuisen tehtävänä on tukea lapsen rakkauden tunnetta ja näin turvata lapsen kokemus siitä, että hänen tunteensa on hyväksytty ja oikeanlainen. Tämän lisäksi aikuisen tulee myös suojata lasta. Lapsi on rakkaudelleen luonnostaan rajaton ja avoin. On aikuisen vastuulla, ettei lapsen koskemattomuutta loukata eikä hän tule hyväksikäytetyksi. Opettamalla lapselle turvataitoja, keskustelemalla ja käsittelemällä rakkauteen ja ihailuun liittyviä asioita, suojataan lasta hyväksikäytön mahdollisuudelta. Jo tässä iässä saadut kokemukset ja käsitykset vaikuttavat lapsen tuleviin parisuhteisiin ja ajatusmaailmaan niistä aikuisiällä. (Cacciatore ym. 2016, 126.)

Tärkeä osa seksuaalisuuden kehityksen kolmatta porrasta on sukupuoliroolien löytyminen. Lapsi tutustuu eri sukupuolirooleihin leikin kautta, suosiossa on useimmiten erilaiset roolileikit, joissa lapsi voi esiintyä äitinä, isänä, koirana, tyttöinä tai poikana. Lapsi omaksuu jo varhain sukupuoliin liitetyt arvostukset, säännöt ja ennakkoluulot eli rooliodotukset. Aikuisen onkin tärkeää puhua lapselle kunnioittavasti eri sukupuolista, ja antaa lapsen rauhassa tutustua eri sukupuolirooleihin. Aikuisen vastuulla on luoda sellainen ympäristö, jossa lapsi saa kyseenalaistaa ja leikitellä eri sukupuolilla ja sukupuolirooleilla. Seksuaali-

suuden kehitykselle normaalia on, että lapsi voi haluta kokeilla, miltä vastakaisen sukupuolen roolissa eläminen tuntuu. Aikuisen tulee tukea lasta ja osoittaa rakkautta ja hyväksyntää lasta kohtaan, jotta lapsi voi turvallisesti etsiä itseään. (Cacciatore ym. 2016, 125–127.)

Lapsen tutustuessa omaan sukupuoleen tutustuu hän myös omiin sukupuolielimiin. Lapsi saattaa kokea mielihyvää kosketellessaan omia sukupuolielimiään, ja alkaa kosketella itseään useamminkin. Pienen lapsen itsetyydytys eli unnutus on hyvin normaali osa lapsen seksuaalista kehitystä. Osalle lapsista unnutus voi olla rauhoittumisen ja itsesääätelyn keino. Unnutus ei ole lapselle vahingollista ja siihen tulisikin suhtautua neutraalisti. Jos lapsen unnutuksen tarve on kovin voimakas, on lapsen kanssa hyvä sopia unnutushetkestä. Unnutushetken voi ajoittaa esimerkiksi päivä- tai yöunien yhteyteen, jolloin lapsella on oma rauhallinen hetki. (Cacciatore ym. 2016, 126)

3.2 Aikuisen rooli lapsen seksuaalikehityksessä

Aikuisen rooli lapsen seksuaalikehityksessä on mittaamattoman tärkeä. Aikuisen tulee suojata ja tukea lapsen seksuaalista kehitystä ja kertoa lapselle hänen oikeuksistaan omaa kehoaan kohtaan. Ilmonen & Korhonen (2016, 111) toteavatkin lasten seksuaalioikeuksien olevan aikuisten velvollisuuksia. Lapsen tutustuessa ja kokeillessa omia rajojaan ja oikeuksiaan, tulee aikuisen olla läsnä ja tukea lasta. Aikuisen tehtävänä on vastata lapsen kysymyksiin ja kertoa lapsen tasoisesti hänen oikeuksistaan.

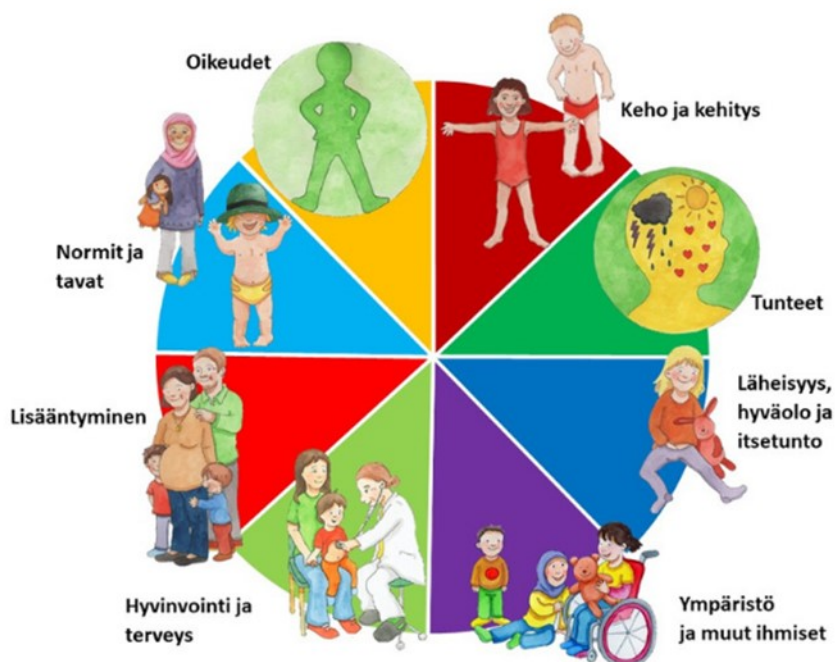
Lapsen seksuaalioikeudet ovat aikuisen vastuulla, lapsella on oikeus saada aikuiselta turvaa, tukea ja suojelua. Lapsen tulee saada ikätasoista tietoa ja opastusta seksuaalisuudestaan kehoon liittyviä oikeita termejä käyttäen. Aikuisen vastuulla on suojata lapsen ikätasoista kehitystä ja samalla ohjata lapsen uteliaisuutta omaa seksuaalisuuttaan ja omaa kehoaan kohtaan. Aikuisen tehtävänä on opettaa lasta kunnioittamaan omaa sekä toisen kehoa, sekä vahvistaa ja suojata lapsen eheää kehonkuvaa ja kehoitsetuntoa. Aikuisen vastuulla on opettaa lapselle tasa-arvon, yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden sekä erilaisuuden arvostusta. Aikuisen tulee opettaa lapselle turvasääntöjä yksityisyyteen, alastomuuteen ja kehon koskettamiseen liittyen. (Normit ja oikeudet s.a.)

Aikuisen tulee luoda turvallinen ja vahva keskusteluyhteys lapsen kanssa, jotta lapsi uskaltaa turvautua aikuiseen, kysyä ja kertoa rohkeasti ajatuksiaan. Vahvan ja turvallisen keskusteluyhteyden luominen auttaa lasta turvautumaan aikuiseen esim. kiusaamis- ja hyväksikäyttötapauksissa. Tämän takia onkin erityisen tärkeää, ettei seksuaalisuus aiheena olisi tabu aikuisen ja lapsen välillä. Aikuisen tärkein tehtävä lapsen seksuaalikehityksessä on suojella ja turvata lasta, ettei kukaan pääse loukkaamaan lapsen seksuaalioikeuksia. (Ilmonen & Korhonen 2016, 112.)

4 KEHOTUNNEKASVATUS

Kehotunnekasvatus on neutraalimpi ja kuvaavampi sana pienten lasten seksuaalikasvatukselle. Monille aikuisille termit seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus yhdistettynä pieniin lapsiin tuo ahdistusta ja termit mielletään enemmän aikuisten sanastoksi. Tämän vuoksi on kehitetty lapsen seksuaalikasvatusta paremmin kuvaava termi – *kehotunnekasvatus*. Kehotunnekasvatus kuvastaa asiasisällöltään paremmin sitä, mitä pienen lapsen seksuaalikasvatus on. Kehotunnekasvatus tarjoaa lapsille tietoa ja ymmärrystä kehostaan sekä taitoja suojata ja kohdella omaa sekä muiden kehoja kunnioittavasti. Tämän lisäksi kehotunnekasvatuksen kautta lapsi opettelee tunnetaitoja, kehon tuntemuksia, tunteiden hallintaa ja niiden näyttämistä. (Cacciatore & Ingman-Friberg 2016a, 84.)

Kehotunne kuvastaa lapsen sisäistä kokemusta omassa kehossaan. Kehotunnekasvatus auttaa lasta opettelemaan oman kehonsa tuntemusta, tunnistamaan erilaisia tunteita sekä tulkitsemaan omaa kokemustaan ja ilmaisemaan tuntemuksiaan. Kehotunnekasvatuksen tavoitteena on lapsen myönteisen minäkuvan sekä kehoitsetunnon kehittyminen. Kehotunnekasvatuksen myötä lapsi oppii tunnistamaan tunteitaan, arvostamaan omaa ja muiden kehoja ja toimimaan kunnioittavasti toisten kehotunteen huomioiden. Kehotunnekasvatuksen kautta lapsi saa myönteisiä ja turvallisia kokemuksia läheisyydestä, sekä opettelee läheisyyden ja koskettamisen sääntöjä. (Cacciatore & Ingman-Friberg, 2016a, 85.)

kuva 1. Kehotunnekasvatuksen kahdeksan eri osa-aluetta. Väestöliitto, s.a.

Kehotunnekasvatuksen perustana voidaan Kangaskosken (2020,17) mukaan pitää Maailman terveysjärjestön (WHO) määäämiä seksuaalikasvatuksen standardeja Euroopassa (2010), varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä lapsen seksuaalioikeuksia. Kehotunnekasvatus voidaan kuvan 1 mukaan jakaa kahdeksaan eri osa-alueeseen: keho ja kehitys, oikeudet, tunteet, lisääntyminen, normit ja tavat, hyvinvointi ja terveys, ympäristö ja muut ihmiset sekä läheisyys, hyväolo ja itsetunto. Jokainen osa-alue sisältää erilaisia tärkeitä tietoja ja taitoja, joita lapsi tarvitsee kehittyäkseen kokonaisvaltaisesti. (Väestöliitto s.a.)

4.1 Kehotunnekasvatus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa toimintaa ohjaa valtakunnallinen sekä paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Vuonna 2022 keväällä valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tehtiin lisäys "Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti". Ennen tätä lisäystä seksuaali-/kehotunnekasvatusta ei suoranaisesti ole mainittu valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. (Ohjaavat asiakirjat ja tutkimukset s.a.)

Jotta varhaiskasvatushenkilöstö osaa ohjata lasten ikätasoista uteliaisuutta kehoon ja seksuaalisuuteen kunnioittavasti, on heidän tiedostettava, mikä on lapselle ikätasoista seksuaalisuutta. Varhaiskasvatuksessa työskentelevän on osattava kohdata lapsen uteliaisuus ja avoimuus omaa seksuaalisuuttaan kohtaan asiallisesti. Kun lapselle tarjotaan avoin ja turvallinen ilmapiiri opetella seksuaalisuutta koskevia asioita, lapsen myönteinen kehonkuva ja itsetunto vahvistuvat. (Ohjaavat asiakirjat ja tutkimukset s.a.) Seksuaali-/kehotunnekasvatukselle ei ole välttämätöntä järjestää erillistä ohjattua toimintaa, vaan se on osa jokaista päivää. Kehotunnekasvatus tapahtuu normaalin arjen ja sen toimintojen yhteydessä. Kehoon ja seksuaalisuuteen liittyvät asiat tulevat usein esille esimerkiksi lapsen kanssa käydyissä hygieniakeskusteluissa, pottahetkissä ja päivittäisissä läheisyyden osoituksissa. (Brockschmidt ym. 2018, 77; Cacciatore & Ingman-Friberg 2016b, 64–65.)

Varhaiskasvatuksessa ei tule kieltää lasta puhumasta seksuaalisuuteen ja kehoon liittyvistä termeistä kuten sukupuolielimistä, vaan ohjata lasta puhumaan asioista kunnioittavasti ja asianmukaisesti. Ennen on ollut hyvin tyypillistä varhaiskasvattajalle käyttää termiä ”vessasana”, jos lapsi on käyttänyt puheessaan seksuaalisuuteen, sukupuolielimiin tai kehon eritteisiin liittyvää sanastoa kuten pippeli, pissa tai kakka. Tällaista ”vessasana”-termiä ei tule tänä päivänä enää käyttää, vaan lapselle tulee puhua ikätason mukaisesti asioista niiden oikeilla nimityksillään. Kun seksuaalisuuteen ja kehoon liittyvistä asioista puhutaan avoimesti niitä häpeilemättä, on lapsen helpompi uskaltautua kertomaan kehoon tai seksuaalisuuteen liittyvistä huolista esimerkiksi kokemastaan kaltoinkohtelusta. (Ohjaavat asiakirjat ja tutkimukset s.a.; Cacciatore & Kangaskoski s.a. 2–6.)

Ingman-Fribergin (2016, 52) mukaan varhaiskasvattajat voidaan jakaa neljään eri ammatti-identiteettiin lasten kehotunne-/seksuaalikasvatuksen osajina. Nämä neljä identiteettiä ovat kieltäytyjät, vastaajat, mahdollistajat ja aktiiviset. Kieltäytyjä ei koe lapsen seksuaalikasvatuksen kuuluvan hänelle, eikä näin ollen tue lapsen seksuaalista kehittymistä. Kieltäytyjän ajatusmaailman mukaan seksuaalikasvatus ei kuulu tämän ikäiselle lapselle ja jättää vastuun täysin perheelle. Vastaajat eivät myöskään aktiivisesti itse toteuta kehotunnekasvatusta, mutta vastaavat kyllä lapsen esittämiin kysymyksiin kuitenkin jatkamatta aihetta sen enempää kuin lapsen kysymys vaatii. Mahdollistajat luovat

lapselle hyväksyvän ilmapiirin seksuaalisuuteen ja omaan kehoon liittyville kysymyksille, mutteivat kuitenkaan aktiivisesti tarjota lapselle tietoa, kun taas aktiiviset pitävät kehotunnekasvatusta luonnollisena osana omaa työtänsä ja toteuttavat sitä päivittäisessä arjessa.

Kehotunnekasvatus vaatii varhaiskasvattajilta myönteistä asennetta kohdata lapsen asteittain kehittyvä seksuaalisuus. Kehotunnekasvatuksen kehityksen myötä varhaiskasvattaja joutuu tutkailemaan myös omia arvoja ja asenteitaan. (Kankkunen & Takala 2016, 186.) Varhaiskasvattajan tulee kiinnittää huomiota siihen, miten ja millä tavoin hän toimii ja puhuu ohjatessaan lasta arjessa. Varhaiskasvatuksessa tulee olla sukupuolisensitiivinen ilmapiiri, jossa lapselle sallitaan erilaisia tapoja ilmentää omaa sukupuoltaan. Varhaiskasvatuksessa ei tule vahvistaa stereotyyppisiä sukupuolirooleja, vaan purkaa sukupuoleen sidoksissa olevia oletuksia ja käyttäytymismalleja. (Saloheimo 2016, 150–152.)

4.1.1 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatuksen ja vanhempien välistä yhteistyötä määrittävät viralliset säädökset varhaiskasvatuslaki (540/2018), sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Tämän lisäksi yhteistyötä määrittää eri varhaiskasvatusyksiköiden omat toimintatavat sekä jokaisen työntekijän, vanhemman sekä lapsen oma toiminta. (Rantala & Uotinen 2018, 125.) Varhaiskasvatuslain (540/2018, 3§) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia lapsen lisäksi yhdessä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin sekä tasapainoisen kehityksen parhaaksi. Varhaiskasvatuksen tulee tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössään, ja heille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Varhaiskasvatuksen suunnitteluun sekä arviointiin osallistumiseen on järjestettävä vanhemmille säännöllisesti mahdollisuus. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 20§.) Yhteistyö vanhempien kanssa on päivittäistä lasten tapahtumien ja kokemusten jakamista. Keskustelut ja havainnot lapsen päivästä varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä ovat tärkeitä, sillä ne luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen turvaamiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 36.)

Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja vanhempien välillä perustuu molemmin puoliseen luottamukseen, keskinäiseen kunnioitukseen sekä tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen. Yhteistyön tavoitteena on lapsen kehityksen tukeminen, vanhempien kuunteleminen ja tukeminen kasvatustyössä sekä lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukeminen. (Rantala & Uotinen 2018, 127–131.) Lapsen kasvatust vastuu on pääasiallisesti lapsen vanhemmalla. Kuitenkin lapsen ollessa varhaiskasvatuksessa jakautuu kasvatust vastuu myös varhaiskasvattajille. Myös kehotunnekasvatuksessa päävastuu on lapsen vanhemmilla, ja se alkaa jo lapsen syntyessä. Kotoa lapsi oppii oman perheen arvot ja asenteet, kokee turvallista läheisyyttä ja rakkautta. Nämä kokemukset, tiedot ja taidot ovat lapselle ensiarvoisen tärkeitä. Kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyöllä tavoitellaan kasvatust asioissa samalla linjalla olemista. Kotona annettava kehotunnekasvatus voi olla paljon yksilöllisempää ja omaan lapseen kohdistetumpaa kuin varhaiskasvatustuksen kautta saatu yleinen ohjaus ja kasvatus. (Cacciatore & Ingman-Friberg 2016b, 63–68.)

Kehotunnekasvatus voi olla aiheena monelle vanhemmalle vaikea ottaa puheeksi, niin lapsen kuin varhaiskasvattajienkin kanssa. Usein pohjalla voi olla omaa osaamattomuutta tai epätietoisuutta siitä, kuinka asioista tulisi puhua lapselle. Riippuen aikuisen suhtautumisesta kehotunnekasvatukseen saattaa lapsi olla aiheista puhumaton kotona ja erityisen utelias varhaiskasvatustuksessa. Tilanne voi myös olla toisin päin, riippuen kuinka lapsi on kokenut hänen tarpeisiinsa vastattavan. Avoimuus ja asioista yhteisesti keskusteleminen ja sopiminen vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä edistää avoimuutta lapsen ympärillä. Se edesauttaa lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäksi lapsen omaa keskustelukykyä ja -mahdollisuutta. (Cacciatore ym. 2016, 53–58.) Lapsen aloittaessa varhaiskasvatustuksen tulisi varhaiskasvattajien ottaa vanhempien kanssa puheeksi kehotunnekasvatus luonnollisena osana lapsen kehityksestä, kasvusta ja arjesta puhuttaessa sekä yhteisistä linjauksista sovittaessa. Näin voidaan taata molemminpuolinen ymmärrys lapsen kehitystä ja kasvua kohtaan kehotunnekasvatustuksen osa-alueella ja luodaan avointa ilmapiiriä alkavalle yhteistyölle. (Kankkunen & Takala 2016, 188–192.)

4.1.2 Kehotunnekasvatus opinnäytetyön tilanneessa yksityisessä varhaiskasvatusyksikössä

Opinnäytetyön tilaajana toimivassa yksityisiä varhaiskasvatuspalveluita tuottavassa organisaatiossa toimintaa ohjaa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman sekä kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi heidän oman organisaationsa toimintasuunnitelma. Tämä toimintasuunnitelma on kaikissa organisaation varhaiskasvatusyksiköissä yhtenäinen pedagoginen vuosisuunnitelma, joka pohjautuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Se rytmittää päiväkodin toimintakautta jakaen sen neljään ajanjaksoon, joille jokaiselle on asetettu omat tavoitteet. Vuosisuunnitelman tavoitteissa on otettu huomioon valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa olevat oppimisen alueet sekä näkemys laaja-alaisesta osaamisesta. Tilaajan pedagogisissa toimintamalleissa päiväkodin toiminnassa on erikseen nostettu esille myös kehotunnekasvatus. Aloittaessani opinnäytetyön suunnittelun suoritin opintojeni viimeistä harjoittelua opinnäytetyön tilaajalla. Harjoitteluni ohessa pääsin havainnoimaan kuinka kehotunnekasvatus toteutuu opinnäytetyön tilaavan yksityisen palveluntuottajan kahden varhaiskasvatusyksikön arjessa. (Opinnäytetyön tilanneen yksityisen varhaiskasvatuspalveluiden tuottajan intranet.)

Havainnoinnin lisäksi teetin opinnäytetyön tilaajan kahden varhaiskasvatusyksikön kasvatushenkilöstölle alkukartoituskyselyn (liite1/1–2), jossa pyysin tiimejä pohtimaan ja kertomaan kuinka kehotunnekasvatus näkyy heidän lapsiryhmässään – millaisia menetelmiä ja keinoja sitä on toteuttaa. Alkukartoitukseen vastasi jokainen tiimi molemmista yksiköistä, eli yhteensä vastauksia tuli kahdeksan.

Alkukartoituksen vastauksien pohjalta kävi hyvin selväksi, ettei kehotunnekasvatukseen ole suoranaisesti käytössä mitään tiettyä materiaalia. Useimmissa vastauksissa toistui kehotunnekasvatuksen näkyvän arkisissa keskusteluissa lasten kanssa, vessakäynneissä, kehon hallinnan ja kehon osien nimien opettelussa. Myös avoimuus ja salliva ilmapiiri nousi havainnoinnin sekä varhaiskasvattajien vastauksien kautta esille.

”Puhumme avoimesti ja nimeämme kehonosia. Kakasta ja pissasta saa puhua, jotta lapsi ei alkaisi ”hävetä” vessahätää. Tietty

hokeminen on eri asia.”

Toinen alle kolmevuotiaiden ryhmistä koki, ettei heidän ryhmässään kehotunnekasvatus ole vielä juurikaan noussut esille. Vastauksissa he toivat kuitenkin esille, kuinka he opettelevat koskemattomuuden rajoja ja tilan antamista kaverille. Verrattain esiopetusryhmässä kehotunnekasvatus on vastauksien mukaan hyvinkin isosti esillä lasten puheissa ja toiminnassa muun muassa ihasutumisten, koskemattomuuden, syntymän ja alastomuuden kautta. Myös tyttöjen ja poikien erot pohdituttavat.

”Retkellä lapset totesivat alastomista patsaista ”yök, nakuja!”, josta syntyi keskustelu onko alastomuus yök.”

Tiimien tuottamissa vastauksissa, sekä havainnoinnin pohjalta suurimpana aihealueena nousi kuitenkin esille turva- ja tunnetaitojen opettelu. Lapset opettelevat ryhmässä ja kaverin kanssa toimimista, mikä on sopivaa toimintaa ja mikä ei. Ryhmissä harjoitellaan tunteiden käsittelyä, sanoittamista ja niiden hallintaa käyttäen apuna muun muassa värejä ja tunnekortteja. Myös kiusaamista ja toisten kunnioittamista on käsitelty useammassa ryhmässä ja tehty muun muassa lasten kanssa ryhmälle omat säännöt.

”Jokaisena päivänä tavoitteinamme on ollut kasvattaa lapsia arvostamaan itseään ja toisia juuri sellaisina kuin he ovat”

Havainnoinnin sekä alkukartoituskyselyn kautta saadun tiedon pohjalta voidaan todeta opinnäytetyön kohteena olleiden päiväkotien kehotunnekasvatuksen olevan jo hyvällä mallilla. Päiväkodinjohtaja sekä varhaiskasvattajat toivat kuitenkin esille valmiin materiaalin puutteen kehotunnekasvatukseen. Opinnäytetyön tuotokseni on tarkoitus vastata tähän ja antaa varhaiskasvattajille käyttöön täysin uusi työväline kehotunnekasvatuksen toteuttamiseen.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa tuon esille opinnäytetyön eettisyyden ja käsittelen opinnäytetyötä kestäväen kehityksen näkökulmasta. Tämän lisäksi kerron opinnäytetyön

toteutustavasta, tarkoituksesta ja tehtävästä. Lopuksi käyn läpi vielä opinnäytetyön osallistujat sekä opinnäytetyön ja sen tuotoksen hyödynsaajat.

5.1 Opinnäytetyön eettisyys

Opinnäytetyö on toteutettu noudattaen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) laatimaa tutkimuseettistä ohjetta hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Luotettavuus, arvostus, rehellisyys ja vastuunkanto ovat hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita. Tässä opinnäytetyössä nämä näkyvät muun muassa työn hyvässä suunnittelussa ja tilaajan toiveita kunnioittavassa työskentelyssä. Opinnäytetyölle on haettu tutkimuslupa työn tilaajalta. Tutkimuslupa mahdollisti opinnäytetyötä varten tarvittavan tiedon keruun, varhaiskasvattajien havainnoinnin sekä alkukartoituskyselyn teettämisen. Varhaiskasvattajien havainnointi sekä alkukartoituskysely toteutettiin päiväkodin arkea kunnioittaen, henkilöiden anonymiteettiä suojellen. Alkukartoituskyselyt toteutettiin päiväkotien varhaiskasvattajille nimettöminä, eikä opinnäytetyössä käytetyistä viittauksista pysty täten tunnistamaan vastaajia. Opinnäytetyössä on kunnioitettu työn tilaajana toimineen yksityisen varhaiskasvatuspalveluiden tuottajan toivetta täydestä anonymiteetistä. Opinnäytetyön teoriaosuudessa sekä toimintakorttien suunnittelussa on käytetty laadukkaita sekä luotettavia lähteitä työn laadun varmistamiseksi, lähdemerkinnät on merkitty asianmukaisesti muiden teoksia kunnioittaen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11–14.)

5.2 Kestävä kehitys

Suomen YK-liiton mukaan kestävällä kehityksellä tarkoitetaan kehitystä, joka turvaa sekä nykyisille että tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Opinnäytetyön toteutuksessa on otettu huomioon YK:n kestävä kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030, jonka useampaan tavoitteeseen opinnäytetyön kautta pyritään vaikuttamaan varhaiskasvatusikäisten lasten kasvatuksessa. Tavoiteohjelman mukaan vuoteen 2030 mennessä kaikille lapsille tulisi varmistaa mahdollisuus laadukkaaseen varhaislapsuuden hoitoon ja kehitykseen sekä esiopetukseen. (Kestävä kehitys s.a.; Hyvä koulutus s.a.)

YK:n kestävä kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030 tavoitteena on saavuttaa sukupuolten tasa-arvo, joka nousee selkeästi esiin myös tämän opinnäyte-

työn aiheessa. Kehotunnekasvatuksen kautta jo pienille varhaiskasvatuskäisille lapsille opetetaan ikätason mukaisesti sukupuolten tasa-arvoa. Opettamalla lapsille sukupuolten tasa-arvoista kohtelua, ajetaan samalla kestävän kehityksen tavoiteohjelman tavoitetta eteenpäin. Kehotunnekasvatus tukee lasten kehitystä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelman tavoitteena onkin taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille. Kehotunnekasvatuksella edistetään tätä tavoitetta varhaiskasvatuskäisten lasten osalta tukemalla heidän hyvinvointiansa sekä kehitystä. (Sukupuolten välinen tasa-arvo, s.a. & Terveyttä ja hyvinvointia, s.a.)

5.3 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyöni on toteutettu toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on suunnitella ja toteuttaa toiminnallinen tuotos. Yleisimmin tuotoksen tarkoituksena on ratkaista jokin ongelma, kuvailla jokin prosessi analysoimalla sen eri vaiheita tai kehittää jotakin alaan liittyvää käytäntöä. Tuotos voi esimerkiksi olla tuote, palvelu tai uusi toimintatapa. Tuotoksen lisäksi toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu myös prosessia refleктоiva kirjallinen osio, opinnäytetyön raportti. Toiminnallisen opinnäytetyön raportissa esitetään viitekehys toteutuneelle tuotokselle. (Toiminnallisen opinnäytetyön erityispiirteitä 2020.)

Opinnäytetyöni toteutustapa toiminnallisena opinnäytetyönä oli selkeä valinta tilaajan toivoman kehotunnekasvatusmateriaalin vuoksi. Kehittelemäni kehotunnekasvatusoimintakortit lukeutuvat tuotteeksi (oppimateriaali), ja opinnäytetyön kirjallinen osuus tukee tätä. Opinnäytetyön toteutukseen kuului opinnäytetyön teoriaosuudessa sekä tuotteen kehittelyssä ja toteutuksessa tarvittavaa aineistonkeruuta. Tämä vaati paljon aihetta koskevaan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin sekä varhaiskasvatusta määritteleviin säädöksiin ja muihin erilaisiin materiaaleihin perehtymistä. Tämän lisäksi osana aineistonkeruuta ja tuotteen kehittelyprosessia oli opinnäytetyön tilaajan kahden varhaiskasvatustyöryhmän kasvatushenkilöstölle järjestetty alkukartoituskysely, jonka kautta selveni miten kehotunnekasvatus näkyy heidän päiväkodeissaan ja millaiselle työlle heidän mielestään on tarvetta.

Opinnäytetyöni ollessa toiminnallinen, voidaan sitä kutsua kehittämishankkeeksi. Kehittämishankkeen tyypillinen ominaisuus on sen tuotoksena syntyvä konkreettinen tuote, tässä tapauksessa kehotunnekasvatuksen toimintakortit. Opinnäytetyössäni mukailin Salosen (2013, 16–20) kehittämistoiminnan konstruktivistista mallia, joka pohjautuu ajatukseen kehittämishankkeen huolellisesta suunnittelusta, toiminnassa oppimisesta, osallisuudesta sekä tutkimuksellisesta kehittämisotteesta ja monipuolisesta menetelmäosaamisesta.

Salosen konstruktivisen kehittämistoiminnan mallin mukaisesti opinnäytetyö prosessini alkoi tilaajan hankkimisella sekä työn suunnittelulla. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheen hyväksynnän jälkeen pääsin etenemään kehittämistoiminnan mallin mukaisesti työn toteutusvaiheeseen. Työn toteutusvaihe oli aikaa vievin ja laajin osuus opinnäytetyö prosessissa. Toteutusvaihe sisälsi aineiston ja materiaalin keräämisen, työn teoriaosuuden kokoamisen sekä opinnäytetyön tuotoksen kehittelyn ja toteutuksen kerätyn aineiston pohjalta. Toteutusvaiheen jälkeen konstruktivisessa mallissa siirrytään viimeistelyvaiheeseen, jossa työn tuotos sekä kehittämishankeraportti viimeistellään lopulliseen muotoonsa. Sekä kehittämishankeraportti että syntynyt tuotos, muodostavat yhdessä toiminnallisen opinnäytetyön kokonaisuuden. (Salonen 2013, 16–20.)

5.4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli suunnitella, kehittää ja luoda uusi työväline kehotunnekasvatukseen varhaiskasvattajille. Opinnäytetyön tarkoituksena on vastata tilaajan tarpeisiin ja saada heitä palvelevaa kehotunnekasvatusmateriaalia sekä uudenlainen työväline, jonka avulla toteuttaa kehotunnekasvatusta lapsiryhmissä. Opinnäytetyöni tuotoksena syntyi kehotunnekasvatustoimintakortit. Kehotunnekasvatustoimintakorttien tehtävä on helpottaa varhaiskasvattajien työtä ja puheeksi ottamista lasten kehotunnekasvatuksen suhteen. Opinnäytetyö tavoittelee lasten kehotunne- ja turvataitojen kehittymistä, ja samalla varhaiskasvattajien tietouden lisäämistä kehotunnekasvatuksesta. Opinnäytetyön tavoitteellisena tehtävänä on saada varhaiskasvatuksen osalta tarjottua lapsille ikätasoistaan riittävää tietoa ja taitoa omasta seksuaalisuudestaan sekä tunne- ja turvataidoista.

5.5 Opinnäytetyön osallistujat ja hyödynsaajat

Opinnäytetyöni tilaajan yksityisen varhaiskasvatuspalveluiden tuottajan varhaiskasvatussyksiköt ovat työni pääasiallinen hyödynsaaja. Näiden varhaiskasvatussyksiköiden varhaiskasvattajat olivat osallisena opinnäytetyö prosessissa osallistuen alkukartoituskyselyyn, koskien kehotunnekasvatuksen toteutumista heidän lapsiryhmissänsä ja heidän tarpeitaan opinnäytetyölle. Opinnäytetyön kohde yksiköiden varhaiskasvattajat saavat opinnäytetyön teoriaosuuden lisäksi uuden työvälineen, jonka avulla toteuttaa kehotunnekasvatusta, opettaa turvataitoja ja ottaa seksuaalisuuteen liittyviä aiheita puheeksi lasten sekä perheiden kanssa.

Varhaiskasvattajien lisäksi opinnäytetyöstäni hyötyvät sekä opinnäytetyön kohteena olleiden varhaiskasvatussyksiköiden lapset että myös heidän perheensä. Opinnäytetyöni toimintakorttien kautta lapset oppivat heille tärkeitä taitoja ja saavat ikätasoistaan tietoa omaan kehoon sekä turva- ja tunnetaitoihin liittyen. Tämän lisäksi toimintakorteissa on huomioitu perheiden osallisuus ja heidän kanssaan tehtävä yhteistyö. Opinnäytetyöni tuotoksellisena osuutena syntyneissä kehotunnekasvatustoimintakorteissa on jokaisessa kotitehtävä, jonka kautta myös perheet pääsevät hyötymään työstäni. Kotitehtävien tarkoituksena on lisätä lapsen kehotunnekasvatusta myös kotioloissa, ja avata puheenaiheita niin lapsen ja vanhemman kuin vanhemman ja varhaiskasvattajienkin välillä.

Opinnäytetyöni tilaajan ja sitä kautta tulevan kohderyhmän lisäksi opinnäytetyöstäni voi hyötyä alalla työskentelevät varhaiskasvattajat sekä alaa opiskelevat, ja sitä kautta yhä useammat lapset sekä heidän perheensä. Ulkopuolisten hyödynsaajien lisäksi, olen itse hyötynyt opinnäytetyöstäni niin tiedollisesti kuin taidollisestikin. Olen saanut runsaasti uutta kattavaa ajankohtaista tietoa kehotunnekasvatuksesta, jota hyödyntää varhaiskasvatuksen työkentällä.

5.6 Itsearviointi, jatkokehitysidea

Opinnäytetyöni oli viimeinen osuus opintojani, ja opinnäytetyön prosessin kesto ja laajuus yllättivät hieman työn edetessä. Työn alkuvaiheilla jouduin pitämään työntekemisessä taukoa opintoihin liittymättömistä syistä. Opinnäyte-

työn tekemisen jatkuttua työn eteneminen oli kuitenkin jouhevaa. Opinnäytetyötä varten tarvittavaa aineistoa ja materiaalia löytyi pääasiallisesti oikein hyvin ja teoriaosuuden teko olikin sujuvaa.

Opinnäytetyön edetessä tarkastelin ja arvioin työn kokonaisuutta kriittisesti tavoitteenani saada työstä mahdollisimman hyvin tilaajan tarpeita sekä lasten ikätasoisia kehitystarpeita vastaava ja toimiva kokonaisuus. Suunnitellessa, kehitellessä ja toteuttaessa opinnäytetyöni tuotoksena olevia kehotunnekasvatustoimintakortteja koin olevani kovin kriittinen omaa työnjälkeä kohtaan ja kortit muuttivatkin useampaan otteeseen muotoaan niin sisällöllisesti kuin ulkoasultaan. Kehotunnekasvatustoimintakorttien suunnittelu, kehittäminen sekä toteutus oli selkeästi opinnäytetyöni haasteellisin ja aikaa vievin osuus.

Jos kehotunnekasvatuksen toimintakortit koetaan toimivana työvälineenä varhaiskasvatuksessa, niin jatkokehitysideana kortteja voisi laajentaa siten, että niiden painotusalueet olisivat selkeästi sidonnaiset Maailman terveysjärjestön (WHO) määrittämiin kehotunnekasvatuksen kahdeksaan eri osa-alueeseen. Näin tulisi kattavammin käytyä läpi kaikki kehotunnekasvatuksen viralliset osa-alueet.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää varhaiskasvattajille kehotunnekasvatukseen toimiva työväline ja tätä tukemaan kirjoittaa opinnäytetyön teoriaosuus aiheesta. Mielestäni onnistuin lopulta työssäni oikein mallikkaasti. Sain aikaan kattavan ja selkeän teoriaosuuden kehotunnekasvatuksesta, sekä uudenlaisen työvälineen varhaiskasvattajille kehotunnekasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Onnistuin myös tilaajan asettamassa toiveessa ottaa opinnäytetyössäni perheiden osallisuus ja heidän kanssaan tehtävä yhteistyö huomioon.

Oman työn jäljen kannalta olisi ollut mielenkiintoista kokeilla kehotunnekasvatustoimintakorttien käyttöä ja arvioida niiden toimivuutta käytännössä. Tämän osuuden jätin kuitenkin opinnäytetyöstäni pois, sillä kehotunnekasvatustoimintakortit tulevat käyttöön vasta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Toimintakorttien pilotointi tilaajana toimivissa päiväkodeissa jo opinnäytetyön prosessin aikana olisi voinut olla mahdollista, mutta toimintakorttien meneillä olleen kehittelytyön sekä ajankäytön vuoksi rajasin tämän pois opinnäytetyöstäni.

6 KEHOTUNNEKASVATUSTOIMINTAKORTIT

Opinnäytetyöni tuotoksena syntyneet kehotunnekasvatustoimintakortit on suunniteltu ja toteutettu tukemaan varhaiskasvattajien työtä kehotunnekasvatuksessa. Toive valmiista materiaalista kehotunnekasvatuksen toteuttamiseen tuli opinnäytetyön tilaajalta. Koska kehotunnekasvatukseen on tehty useampia materiaalioppaita, syntyi ajatus täysin uudeltaisesta työvälineestä kehotunnekasvatukseen, jollaista ei tiettävästi ole kukaan vielä aiemmin tehnyt.

Kehotunnekasvatustoimintakortit on suunniteltu ja kehitelty opinnäytetyön prosessin aikana hankitun tiedon pohjalta. Kortit on jaoteltu kolmeen aihealueeseen:

- Kehotuntemus: kehon osien opettelu ja nimeäminen
- Turvataitoja: oman kehon säännöt
- Yhteisöllisyys: kehojen erilaisuus

Toimintakortteja on yhteensä 14 kappaletta, suurin painotus korteissa on kehotuntemuksessa: kehon osien opettelussa sekä nimeämisessä. Jokaisessa kehotunnekasvatustoimintakortissa on suositus ikäryhmä, jolle kyseinen toiminta on optimaalisin toteuttaa. Varhaiskasvatuksen ammattilainen voi kuitenkin halutessaan soveltaa tehtävää sopivammaksi oman lapsiryhmänsä ikäisille. Ikäsuosituksen lisäksi toimintakorteissa on kerrottu valmiiksi toiminnassa tarvittavat välineet. Kehotunnekasvatustoimintakortit löytyvät opinnäytetyön liitteistä 2–3, ja toimintakorttien kanssa tarvittaessa käytettävää oheismateriaalia liitteestä 4/1–4. Toimintakorttien ulkoasu on yksinkertainen ja pelkistetty, jotta asiasisältö on saatu selkeästi esitettyä ja aluepainotusten värikoodaus erottuu. Kehotunnekasvatustoimintakortit toimivat sellaisenaan yksittäisinä tuokioina, tai vaihtoehtoisesti useamman viikon projektimaisena kokonaisuutena.

Kehotunnekasvatustoimintakorttien suunnittelussa on huomioitu Maailman terveysjärjestön (WHO) määrittämät kehotunnekasvatuksen kahdeksan eri osaluuetta sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyt oppimisen

alueet: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössämme sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 40–49.) Tilaajan toiveesta toimintakorteissa on otettu huomioon myös vanhempien osallisuus ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. Tämä näkyy kehotunnekasvatustoimintakorteissa perheille annettavien kotitehtävien muodossa: jokaiseen toimintakorttiin on liitetty toimintaan yhteydessä oleva kotitehtävä. Kotitehtävien tarkoitus on saada aiheet tutuksi myös kotona, ja kannustaa perheitä keskustelemaan lasten kanssa kehotunnekasvatuksesta avoimemmin. Kotitehtävien kautta murretaan myös haastetta ottaa lapsen seksuaalisuus ja kehoon liittyvät asiat puheeksi vanhempien sekä varhaiskasvattajien välillä. Kotitehtävät on suunniteltu helposti toteutettavaksi niin, että jokainen perhe pystyy ne suorittamaan.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön suunnittelu ja toteuttaminen oli mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Prosessin aikana oma pedagoginen osaaminen sekä ajattelu- ja maailma karttui ja oma tietämys pienten lasten kehotunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksessa lisääntyi. Opinnäytetyön prosessin aikana olen saanut itselleni lisää itsevarmuutta toimia varhaiskasvatuksessa lapsen kehotunnekasvatuksen mahdollistajana tukien lapsen kokonaisvaltaista kehitystä.

Opinnäytetyössäni kiinnitin paljon huomiota lähteiden luotettavuuteen sekä ajankohtaisuuteen. Halusin koota opinnäytetyöni mahdollisimman tuoreella tiedolla kehotunnekasvatuksesta, sillä teemoina seksuaalisuus, sukupuoliroolit ja kehollisuus on koko ajan pinnalla muuttuvassa ja kehittyvässä maailmassa.

Aiheena kehotunnekasvatus on ollut jo pitkään itselleni sellainen, johon haluaisin varhaiskasvatuskentällä enemmän panostaa, ja osittain tämän takia aihe valikoituikin opinnäytetyöni aiheeksi. Varhaiskasvatusikäisten lasten kehotunnekasvatus ei itsessään ole kovin hankalaa tai monimutkaista. Kehotunnekasvatus tapahtuu arjessa keskustellen ja erilaisia taitoja opetellen. Se mikä aiheesta tekee varhaiskasvattajille usein haastavan, on osaamattomuus tai uskaltamattomuus ottaa kehotunnekasvatukseen liittyviä asioita puheeksi pienten lasten ja heidän vanhempien kanssa. Oman työkokemuksen pohjalta var-

haiskasvatuksessa itselleni on jäänyt myös tunne siitä, ettei varhaiskasvatuskentällä tiedetä tarpeeksi mitä pienen lapsen kehotunnekasvatus on ja miten se ilmenee varhaiskasvatuksessa. Tähän toivon opinnäytetyöni tuovan varhaiskasvattajille apua ja vastauksia.

Varhaiskasvatus on tärkeässä roolissa tukemassa lapsen kokonaisvaltaista kehitystä mukaan lukien kehotunnekasvatuksen. Varhaiskasvattajat ovat päiväkodissa opettamassa lapselle tunne- ja turvataitoja sekä vastaamassa lapsen mieltä askarruttaviin kysymyksiin omasta kehosta. Kehotunne- ja turvataitoja ei voi liiaksi opettaa lapselle. Perheiden kanssa tehtävällä yhteistyöllä taataan lapselle turvallinen ja ikätason mukainen oikeus saada kehotunne- ja turvataito kasvatusta niin kotona kuin päiväkodissa. Varhaiskasvatuksen ja kodin yhteistyö sekä yhtenäiset linjaukset edistävät hyvän kasvatusyhteistyön lisäksi eniten lasta ja tämän kokonaisvaltaista kehitystä.

Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen opinnäytetyöhöni, sekä teoriaosuuteen että tuotoksena syntyneeseen varhaiskasvattajien uuteen työvälineeseen – kehotunnekasvatuksen toimintakortteihin. Vaikka prosessi oli ajoittain raskas ja tuntui pitkältä, niin olen tyytyväinen saadessani opinnäytetyön tavoitteen ja tarkoituksen täytettyä. Opinnäytetyöni lopputulos on toimiva kokonaisuus, ja toivon sen palvelevan varhaiskasvattajia ja kannustavan sekä tukevan heitä työssään lasten kehotunnekasvatuksen parissa.

LÄHTEET

0–1-vuotiaan seksuaalisuus s.a. Väestöliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/44256a66-haitari-suomi-0-1v.pdf> [viitattu 15.12.2022].

2–3-vuotiaan seksuaalisuus s.a. Väestöliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/a583d68f-haitari-suomi-2-3v-netti.pdf> [viitattu 15.12.2022].

4–5-vuotiaan seksuaalisuus s.a. Väestöliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/7a85131f-haitari-suomi-4-5v.pdf> [viitattu 15.12.2022].

6-vuotiaan seksuaalisuus s.a. Väestöliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/54535762-haitari-suomi-6v.pdf> [viitattu 15.12.2022].

3. seksuaalisuuden porras: Vanhempien ihailu. Väestöliitto. 2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.hyvakysymys.fi/video/3-seksuaalisuuden-porras-vanhempien-ihailu/> [viitattu 28.12.2022].

Brocksmith, L., Ivanova, O., Ketting, E., Luyckfasseel, L. & Renner, I. 2018. Sexuality education in Europe and Central Asia: Recent developments and current status. Teoksessa: Barbosa-Martínez, R., Benavides-Torres, R., Márquez-Vega, M. & Onofre-Rodríguez D. (toim.) Sex Education: Global Perspectives, Effective Programs, and Socio-Cultural Challenges. Nova Science Publishers, 75–120.

Cacciatore, R., Friberg-Hommas, M. & Ingman-Friberg, S. 2016. Keskusteleva kasvatuskumppanuus. Teoksessa: Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. (toim.) Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 53–58.

Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. 2016a. Seksuaalikasvatus on hankala sana. Teoksessa: Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. (toim.) Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 82–86.

Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. 2016b. Kenellä on seksuaalikasvatuksen vastuu. Teoksessa: Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. (toim.) Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 63–70.

Cacciatore, R. & Kangaskoski, H. s.a. Pissi, kakka, pieru, pippeli – taapero rakastaa kehoon liittyviä sanoja. Väestöliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/09/5613bf32-vessasanoista-johonkin-muuhun.pdf> [viitattu 27.3.2023].

Cacciatore, R., Laru, S. & Riihonen R. 2016. Seksuaalisuuden portaat. Teoksessa: Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. (toim.) Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 120–129.

Hyvä koulutus s.a. Suomen YK-liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ykliitto.fi/hyva-koulutus> [viitattu 30.3.2023].

Ilmonen, K. & Korhonen, E. 2016. Oikeus omaan seksuaalisuuteen. Teoksessa: Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. (toim.) Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 110–112.

Ingman-Friberg, S. 2016. Ammattilaisten ajatuksia lasten seksuaalikasvatuksesta. Teoksessa: Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. (toim.) Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 41–52.

Kankkunen, H. & Takala, O. 2016. Varhaiskasvatus rinnalla kulkijana. Teoksessa: Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. (toim.) Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 186–196.

Kangaskoski, H. 2020. Lasten kehotunnekasvatus. Väestöliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ouka.fi/documents/6593335/20064831/Oulun+luento+HK.pdf/6589de99-80ae-4899-b862-8a0f8b4766e0> [viitattu 26.3.2022].

Keränen, E. 2022. Kehotunnekasvatus alle 3-vuotiaiden pedagogiikassa. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kandidaatintutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202206072630> [viitattu 30.11.2022].

Kestävä kehitys s.a. Suomen YK-liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys> [viitattu 30.3.2023].

Lapsen seksuaalinen kehitys s.a. Väestöliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/keho-ja-tunteeet/lapsen-seksuaalisuus/> [viitattu 20.1.2023].

Mitä on kehotunnekasvatus s.a. Väestöliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/mita-on-kehotunnekasvatus/> [viitattu 30.11.2022].

Mitä on varhaiskasvatus s.a. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus> [viitattu 15.11.2022].

Normit ja oikeudet s.a. Väestöliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/normit-ja-oikeudet/> [viitattu 20.2.2023].

Ohjaavat asiakirjat ja tutkimukset s.a. Väestöliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/mita-on-kehotunnekasvatus/ohjaavat-asiakirjat/> [viitattu 27.3.2023].

Opinnäytetyön tilanteen yksityisen varhaiskasvatuspalveluiden tuottajan intranet.

Pusuhippaa, lääkrileikkejä ja haikaravauvoja -tutkimus s.a. Väestöliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/06/8ac2e7a6-pusuhippaa-kyselyn-kuvaus.pdf> [viitattu 30.3.2023].

Rantala, A. & Uotinen, S. 2018. Varhaiskasvattajan ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa: Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–139.

Saloheimo, A. 2016. Äijätyttöjä ja prinsessapoikia. Teoksessa: Cacciatore, R & Ingman-Friberg, S. (toim.) Keho on leikki. Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 147–157.

Toiminnallisen opinnäytetyön erityispiirteitä 2020. Metropolia. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://wiki.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=57182852> [viitattu 28.3.2023].

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Turun ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> [viitattu 30.3.2023].

Sukupuolten välinen tasa-arvo s.a. Suomen YK-liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ykliitto.fi/sukupuolten-valinen-tasa-arvo> [viitattu 30.3.2023].

Terveyttä ja hyvinvointia s.a. Suomen YK-liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ykliitto.fi/terveytta-ja-hyvinvointia> [viitattu 30.3.2023].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf [viitattu 30.3.2023].

Varhaiskasvatuslaki 540/2018

Varhaiskasvatuspalvelut s.a. Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/varhaiskasvatuspalvelut> [viitattu 15.11.2022].

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Opetushallitus.

Väestöliitto s.a. Sisältää kahdeksan aihetta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/mita-on-kehotunnekasvatus/kehotunnekasvatus-sisaltaa-kahdeksan-aihetta/> [viitattu 26.3.2023].

Hei!

Olen toteuttamassa sosionomiopintojeni opinnäytetyötä yhdessä-päiväkotien, erityisesti Kouvolan-päiväkotien kanssa. Opinnäytetyöni aiheena on **kehotunnekasvatus varhaiskasvatuksessa**. Varhaiskasvatuskentällä ei kokemani mukaan ole vielä kovinkaan paljon työvälineitä/-menetelmiä kehotunnekasvatuksen toteuttamiseen, jonka takia aihe itseäni erityisesti kiinnostaakin. Kirjallisen tuotoksen lisäksi, opinnäytetyöni tuotoksena toteutan kehotunnekasvatus-toimintakortit työvälineeksi varhaiskasvattajille. Tämän lisäksi opinnäytetyössäni huomioidaan myös perheiden vastuu kasvatuksessa. Osallistaakseni myös perheet, tuotan toimintakorttien lisäksi perheille annettavia ”kotitehtäviä” aiheeseen liittyen. Koska opinnäytetyöni kohdistuu Kouvolan-päiväkoteihin, niin toivoisin, että osallistutte yhdessä tiiminne kanssa tämän tekemiseen vastaamalla seuraaviin kysymyksiin! 😊

PALAUTUS VIIM. 7.5.

Ystävällisin yhteistyöterveisin,
Sosionomiopiskelija, Nina Seppälä

1. Pohtikaa tiiminä, miten kehotunnekasvatus näkyy ryhmässänne? Millaisin menetelmin/keinoin sitä toteutetaan?

2. Opinnäytetyöni tuotoksena toteutan toimintakortit kehotunnekasvatukseen, huomioiden myös perheiden osallisuuden kasvatustyössä ”kotitehtävien” muodossa. Toivoisin, että pohditte yhdessä tiiminä, millaisia ajatuksia teille tästä tulee? Ideoita, tarpeita, vinkkejä esim. tietty teema/ jaottelu korteissa? Mitä juuri teidän ryhmänne kaipaisi tällaisilta toimintakorteilta?

KEHOTUNNEKASVATUSTOIMINTAKORTIT VARHAISKASVATTAJILLE

Nämä toimintakortit on kehitetty työvälineeksi tukemaan varhaiskasvattajia kehotunnekasvatuksessa. Toimintakorttien kautta lapsille opetetaan erilaisia tärkeitä taitoja kehotunnekasvatuksen eri osa-alueilta.

Toimintakortit ovat suunniteltu siten, että niistä löytyy sopivia toimintoja kaikille varhaiskasvatusikäisille lapsille. Kortit on värikoodattu osa-alueiden jaottelun mukaisesti, ja niihin on merkitty suositus ikäryhmästä.

Kortit on jaoteltu kolmeen osaan, jotka käsittelevät seuraavia aiheita:

- **Kehotuntemus: kehon osien opettelu ja nimeäminen**
- **Turvataitoja: oman kehon säännöt**
- **Yhteisöllisyys: kehojen erilaisuus**

Toimintakorteissa on huomioitu myös yhteistyö perheiden kanssa. Tämä perheiden kanssa tehtävä yhteisvastuullinen kasvatustyö näkyy korteissa kotitehtävinä. Jokaisen kortin toiminnan jatkumona on kotitehtävä, jonka avulla tuetaan perheitä kotona keskustelemaan ja harjoittamaan kehotunnekasvatusta.

kuva: pixabay

OPETELLAAN KEHONOSIA!

1–6 v.

välineet: jumppasali/piha, kehon osien kuvia

Asettakaa kehonosien kuvia eri puolelle tilaa.

Leikinvetäjä (lapsi tai aikuinen) huutaa esim. "käsi"

jolloin kaikki leikkijät menevät "käsi" kuvan luo.

Leikki toimii hyvin lämmittely leikkinä jumpalle tai omana leikkinä.

Erityisesti pieneten lasten kanssa

on hyvä ennen leikkiä käydä kehonosien nimet läpi.

Leikkiä voi varioida esim.

- vaihtelemalla liikkumistapoja
- ottamalla mukaan kilpailua (esim. leikinvetäjäksi jää se, joka viimeisenä saapuu kehonosan luo)
- vaihtelemalla leikin ympäristöä, leikin voi viedä mukana esim. retkelle lähimetsään

KOTITEHTÄVÄ:

Tehkää kotona jokaisen perheenjäsenen kehonosista (esim. käsi, jalka, sormi) muotokuvia piirtämällä tai maalaamalla.

Opetelkaa samalla eri kehonosien nimiä ja tarkoitusta.

#KEHONOSAT #NIMEÄMINEN

MAATAIDE – OMA KUVA

3–6 v.

välineet: keppejä, käpyjä, lehtiä ym. luonnonmateriaaleja

Etsikää luonnosta erilaisia materiaaleja,
jotka sopivat kehonosiksi (esim. kepeistä kädet, kivistä silmät.).
Rakentakaa oma kehonkuva keräämistänne materiaaleista.

Toiminnan voi tehdä myös pareittain,
niin että parit tekevät toisistansa kehonkuvat.

KOTITEHTÄVÄ:

Suunnatkaa retkelle oman kotinne lähiympäristöön.

Pohtikaa yhdessä miten taitavia teidän kehonne on,
mihin kaikkeen pystytte kehonne ansiosta?
Kenties hyppimään, kiipeämään kiipeilytelineeseen tai kivelle,
juoksemaan ja tanssimaan.

#KEHONOSAT #OMAKUVA

KEHON TUNTEET

3–6 v.

välineet: ryhmätila
(tunne ilme -kortit)

Pohtikaa, missä tunteet tuntuvat.
Tunnustelkaa eri tunteita, apuna voi käyttää tunne ilme -kortteja.
Miettikää ainakin missä seuraavat tunteet tuntuvat:

rakkaus, viha,
tykkääminen, suru,
kipu, harmitus, ilo

KOTITEHTÄVÄ:

Tehkää retki kirjastoon, tai vaihtoehtoisesti etsikää digi palveluista yhdessä lapsen kanssa kirja, joka käsittelee tunteita.

Miettikää yhdessä minkälaisen kirjan haluatte lukea,
mitä tunteita lapsi haluaa käsitellä?
Hyviä esimerkkejä sopivista kirjasarjoista,
jotka käsittelevät tunteita ovat esimerkiksi:

Julia Pöyhösen ja Heidi Livingstonin
kirjoittama Fanni-kirjasarja

Outi Kosusen kirjoittama
Jukka Hukka -kirjasarja

#TUNTEET #KEHOTUNNE

JUMPPALAUU

1-6 v.

välineet: musiikintoistoväline

Valitkaa teidän ryhmälleen mieluinen ja ikätasoon sopiva laulu, jossa opetellaan kehonosia ja kehonhallintaa.

Alla esimerkkejä sopivista lauluista:

- Fröbelin palikat: Jumppalaulu (pää-olkapää-peppu)
 - Fröbelin palikat: Huugi guugi
 - Fröbelin palikat: Sutsisatsi
- Siina & Taikaradio: Mun jalat kulkee näin
- Ti-Ti Nalle: Jalka eteen, jalka taakse
- Ti-Ti Nalle: Pyöri, pyöri ympäri

KOTITEHTÄVÄ:

Opetelkaa kehonosia ja kehonhallintaa harjoittava laulu myös kotona. Tämä voi olla koko perheen yhteinen jumppahetki esim. ennen iltatoimia.

#KEHONOSAT #KEHONHALLINTA

KEHONOSAT

1–6 v.

välineet: kehonkuva
(sakset & sinitarraa)

Tutustukaa ihmisen kehoon kehonkuvan avulla.
Nimetkää yhdessä kehonosia,
ja etsikää vastaavia kohtia omassa kehossa.

Isommille lapsille voi tehdä oman variaation.
Leikataan ensin kehon eri osat erilleen,
kiinnitetään kehon vartalo osa seinään sinitarralla.
Tämän jälkeen laitetaan yksi kehonosa kerrallaan oikealle paikalle.

KOTITEHTÄVÄ:

Harjoitelkaa kehonosien nimeämistä kotona.
Käykää yhdessä eri kehonosia läpi ja etsikää vastaavat kehonosat
lapsen sekä aikuisen kehosta.

Löydättekö eroja kehoissanne?

#KEHONOSAT #NIMEÄMINEN

KEHOTUNNE-MAALAUUS

3–6 v.

välineet: vesivärit, paperi/kartonki, maalausalusta, siveltimet
(musiikki)

Pohtikaa tunteiden vaikutusta kehoon.
Jokainen valitsee 1 tunteen ja miettii miten
ja missä tunne tuntuu. Aikuinen voi auttaa lasta apukysymyksin,
pohtimaan erilaisia tunteita.

Kun jokainen on valinnut itselleen mieluisan tunteen,
maalataan tunne paperille. Jokaisen työ on omanlainen,
kuten tunteet kehossa.

Kehotunne-maalauksen voi myös toteuttaa siten,
että valitsette ryhmänä yhteisen tunteen.
Jos toteutate maalauksen näin, voitte valita tunnetta
vastaavan musiikin ja laittaa sen taustalle soimaan.

KOTITEHTÄVÄ:

Keskustelkaa kotona siitä, millaisia tunteita lapsi osaa jo tunnistaa?

Millaisissa tilanteissa lapsi on ollut
esim. surullinen, iloinen tai harmissaan?
Missä tunteet ovat kehossa tuntuneet?
Mikä auttaa lasta tunteiden käsittelyssä?

Tunteista puhuminen ja niiden näyttämisen salliminen
tukee lapsen tunnetaitojen kehitystä.

#KEHOTUNNE #TUNNETAITOJA

MINUN KEHONI, MINÄ MÄÄRÄÄN!

3–6 v.

välineet: kehonkuva, värikynät/ vihreät ja punaiset merkit

Opetellaan mihin toiset saavat kehossa koskea ja mihin ei.
Käykää yhdessä läpi, millainen kosketus on turvallinen
ja millainen ei. Mihin muut saavat kehossasi koskea, ja mihin ei.

Jokainen saa oman kehonkuvan,
josta väritetään punaisella ne alueet kehosta,
joihin toiset eivät saa koskea tai kosketus ei tunnu hyvältä.

Tämän jälkeen väritetään vihreällä ne alueet kehosta,
joihin toiset saavat koskea ja kosketus tuntuu hyvältä.

(Väriytyksen sijasta, voidaan käyttää paperisia vihreitä ja punaisia
palloja, jotka liimataan vastaaviin kohtiin.)

Lopputulos voi olla hyvinkin erilainen, kuin kaverilla.
Jokaisella on omat henkilökohtaiset rajat ja niitä tulee kunnioittaa.

KOTITEHTÄVÄ:

Pyydä lasta kertomaan millaisesta
kosketuksesta lapsi pitää. Minkälainen kosketus tuntuu
lapsesta hyvältä ja minkälainen taas ei.

Kuuntele lasta ja hänen kokemustaan kosketuksesta.
Sopikaa yhdessä teidän perheenne
säännöt kosketukselle.

#TURVATAIDOT #KEHONSÄÄNNÖT #KOSKEMATTOMUUS

UIMAPUKU SÄÄNTÖ

3–6 v.

välineet: kehonkuva, värikynät

Opetellaan uimapuku sääntö!

Kerro lapselle, että uimapuvun alla olevat kehonosat ovat lapsen omia arvokkaita alueita, joista lapsi saa itse määrätä.

Kukaan ei saa koskea uimapuvun alla olevia paikkoja, tai katsoa niitä ilman lapsen lupaa.

Piirtäkää kehonkuvaan uimapuku voitte käyttää valmiita kehonkuvia tai piirtää ne itse.

Keskustelkaa, mitä kehon osia uimapuvun alle jää ja nimetkää ne. Käytetään kehonosista niiden oikeita nimityksiä (rinnat, nännit, pippeli, pimppi ja peppu).

Toisen uimapuvun alle jääviä kehon osia ei saa koskea, katsoa tai puhua niistä ilman lupaa.

Lapsi saa viedä uimapuku sääntöä koskevan tehtävän kotiin.

KOTITEHTÄVÄ:

Keskustelkaa kotona uimapuku säännöstä, lapsen kotiin tuoma tehtävä toimii keskustelun pohjana. Voitte myös konkreettisesti kokeilla uimapukua ja tutkia näin, mitkä kaikki kehonosat jäävät uimapuvun peittoon.

#TURVATAIDOT #UIMAPUKUSÄÄNTÖ

3 KOHDAN SÄÄNTÖ

3–6 v.

välineet: ryhmätila

Opetellaan 3 kohdan sääntö!

Kun jokin tilanne näyttää, kuulostaa tai tuntuu pahalta, käytetään kolmen kohdan sääntöä.

1. sanotaan Ei
2. lähdetään pois paikalta
3. kerrotaan turvalliselle aikuiselle

Näytelkää lapsille kuviteltu tilanne, jossa käytätte kolmen kohdan sääntöä.

Esim. Toinen henkilö haluaa toista henkilöä tämän haluamatta.

Näytelmän jälkeen keskustelkaa siitä, kuinka tilanteessa toimittiin. Mikä oli oikein ja mikä väärin? Ottakaa keskustelussa esille koskemattomuus ja jokaisen ihmisen omat rajat.

KOTITEHTÄVÄ:

Keskustelkaa kotona siitä, ketkä ovat lapselle turvallisia aikuisia. Kehen hän voi turvautua, jos kokee jonkin tilanteen uhkaavaksi tai epämukavaksi?

#TURVATAIDOT #3KOHDANSÄÄNTÖ

RENTOUTUS HETKI

1–6 v.

välineet: rauhallista musiikkia, sulkia, huiveja tai
pieniä hierontaa soveltuvia palloja

Opetellaan rentouttamaan oma keho ja vastaanottamaan kosketusta.

Ennen rentoutusta,
käydään yhdessä läpi mihin saa koskea ja mihin ei.
Isommilla lapsilla voidaan toteuttaa pareittain toinen toiselle,
pienemmillä lapsilla aikuinen toteuttaa.

Laitetaan rauhallinen rentouttava musiikki soimaan.
Asetutaan lattialle makuulle.
Aikuinen hivelee sulalla, huivilla tai hieroo kevyesti pallolla
lapsen kehon läpi, muistaen jokaisen lapsen omat rajat.

KOTITEHTÄVÄ:

Tehkää rentoutusharjoitus kotona esim. ennen nukkumaan menoa.
Voitte toteuttaa rentoutuksen kotona myös siten,
että lapsi tekee tämän vanhemmalle.

Rentoutusharjoitus tukee lapsen ja aikuisen välistä
turvallista läheisyyttä.

#TURVATAIDOT #KEHONSÄÄNNÖT

YHTEISÖTAIDE

1–6 v.

välineet: sormivärit, A3-kartonki

Tehdään yhteisötaidetta!

Jokainen saa valita itselleen mieluisan kehonosan
(esim. käsi, sormi, jalka tai nenän pää),
jonka haluaa osaksi ryhmän yhteistä taulua.

Maalataan valittu kehonosa halutulla värillä,
ja painetaan se kartongille osaksi yhteistä taulua.

KOTITEHTÄVÄ:

Tehkää kotona teidän perheen oma taulu!

Jos kotoa ei löydy maalia,
voi taulun toteuttaa myös piirtäen.

#ERILAISUUS #YHTEISÖLLISYYS

ERILAISUUS ON RIKKAUS -NÄYTTELY

1-6 v.

välineet: valokuvat, seinä

HUOM!

kotitehtävä tehdään ensin.

KOTITEHTÄVÄ:

Tuokaa kotoa valokuva tai piirretty kuva perheestänne.
Kuva saa olla juuri teidän näköisenne.

On valokuva näyttelyn aika!

Koostakaa lasten kotoa tuomista kuvista valokuva näyttely.
Näyttelyn voi koota esim. eteistiloihin/aulaan.

Jokainen lapsi saa halutessaan esitellä oman perheensä kuvan
ja kertoa ketä omaan perheeseen kuuluu.
Jokainen perhe on erilainen, mutta yhtä arvokas.

Tuonti/hakutilanteissa näyttelyä voi ihaillla
myös vanhempien kanssa.

#ERILAISUUS #TASA-ARVO

KEHUPUU

3–6 v.

välineet: ruskeaa ja vihreää kartonkia

Askarrelkaa yhdessä ryhmälenne oma kehupuu.
Aloittakaa tekemällä puulle runko ruskeasta kartongista.

Tämän jälkeen tehkää puulle vihreitä lehtiä,
mutta älkää kuitenkaan kiinnittäkö niitä vielä.

Puun valmistuttua pitäkää ryhmän yhteinen keuhetki.
Jokaista lasta kehutaan vuorotellen ja lapsen saama kehu
kirjoitetaan puun lehteen, joka kiinnitetään kehupuuhun.
Kiinnittäkää valmis kehupuu tilaan, josta vanhemmat näkevät
puun haku/tuontitilanteissa.

KOTITEHTÄVÄ:

Hakiessasi / tuodessasi lasta päiväkotiin,
kehu lasta kehupuun luona.

Kehu päivässä vahvistaa lapsen ja aikuisen välistä suhdetta.

#KEHUMINEN #TUNNETAITOJA

ERILAISET PERHEET

3–6 v.

välineet: runsaasti erilaisia leluhahmoja

Jakakaa lapset pienryhmiin. Jokainen pienryhmä kokoaa leluhahmoista omanlaisen perheen.

Aikuinen voi tukea pienryhmien perheen muodostamista tukikysymyksillä esim.

-onko perheessä lapsia?

-onko perheessä äiti ja isä, vai kenties kaksi isää?

-ketä kaikkia muita perheeseen kuuluu?

Kun pienryhmät ovat saaneet perheet muodostettua, jokainen ryhmä saa esitellä oman perheensä muille.

Keskustelkaa perheiden erilaisuudesta.

Perheitä on paljon erilaisia - kaikki yhtä arvokkaita.

Pienryhmien muodistamien perheiden kautta lapsille havainnollistuu konkreettisesti kuinka monenlaisia perheitä voi olla.

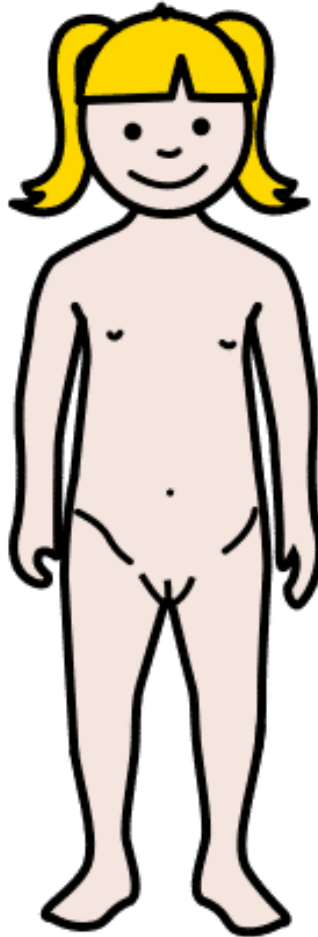
KOTITEHTÄVÄ:

Keskustelkaa kotona perheiden erilaisuudesta.

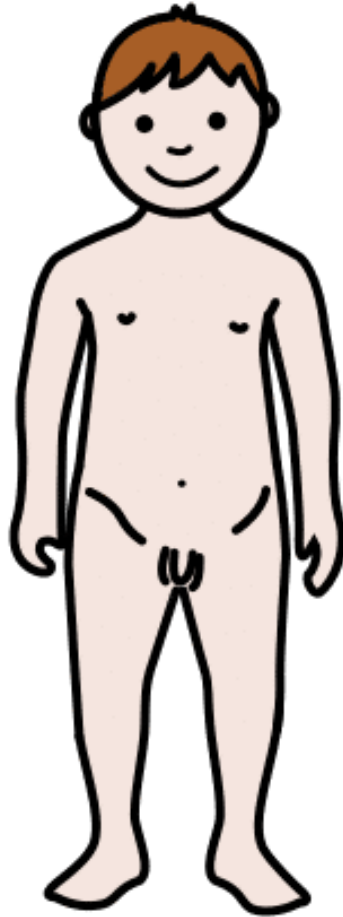
Ketä kaikkia kuuluu teidän perheeseen?

Kuinka paljon erilaisia perheitä/perhemuotoja teidän lähipiiristänne löytyy?

#ERILAISUUS #PERHE #TASA-ARVO

Kuva: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao / ARASAAC

Kuva: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao / ARASAAC

Kuva: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao / ARASAAC

Kuva: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Aleksei Zamiatin